

De hemel en de hel van Wijnand Mees

Wijnand Mees is geen onbekende in de antroposofische beweging. Velen kennen hem als vrijeschoolleraar, anderen als redacteur van de serie *Werken en Voordrachten* van Rudolf Steiner en weer anderen als degene van wie ze wel eens een lezing hebben gehoord. En zo is er nog wel het een en ander aan te vullen. Kortom, een mens die zijn talenten, en dat zijn er vele, op verschillende gebieden en in verschillende functies heeft ingezet. Toch zegt hij over zichzelf: 'niet helemaal te zijn geland op aarde'.

Michel Gastkemper en Willemijn Otte

Nog maar een paar maanden geleden onderging Wijnand Mees (68) een stamceltransplantatie, een nieuwe mogelijkheid voor mensen met kwaadaardige celvorming. Omdat niet meteen duidelijk is of deze therapie bij hem werkelijk aanslaat, spreken wij hem in een bijzondere tijd. Een tijd van hoop en spanning. Wijnand Mees is geen onbekende voor mensen die zich bezighouden met antroposofie. Gedurende vele jaren hoefde je maar een van de Steinervertalingen in de serie *Werken en voordrachten* op te slaan, of je zag onder het korte namenlijstje van redacteurs ook Wijnand Mees staan. In 2000 nam hij om gezondheidsredenen afscheid van deze redactie. Maar niet ongemerkt. Hij vertaalde – als afscheidsgeschenk – een reeks voordrachten van Rudolf Steiner, die de prachtige titel *Uit de schoot der goden* meekreeg. Een titel trouwens die ook wel een beetje bij Wijnand Mees zelf past. Want bij alles wat hij in zijn leven heeft ondernomen, zo vertelt hij, bij alle functies die hij heeft uitgeoefend, en dat zijn er veel, heeft hij toch het gevoel niet helemaal te zijn geland op aarde. Veel meer is hij thuis in een wereld waar 'de goden' wonen en werken. We voeren een gesprek met een geschiedenisleraar, een pianoleraar, een euritmist, een directeur van de vrijeschool in Zeist, een oprichter van de toenmalige VPA, nu Hogeschool Helicon, iemand die cursussen en lezingen houdt, een redacteur, een publicist, een echtgenoot in drie huwelijken, een vader van zeven kinderen en dat allemaal verenigd in één Wijnand Mees. Met zijn lange armen en benen 'schuift' hij door zijn eveneens lange woonkamer als hij ons ontvangt. Drie keer heen en weer voor de koffie. En direct zie je: handig? Nee! Wel beminnelijk. En ook een mens met smaak. Op een eikenhouten kist voor de vensterbank staat een kandelaar met zeven kaarsen, daarvoor op de grond een grote bos dieprode rozen en tegen de vaas een schaal met verschillende kristallen. 'Dit is mijn advent' zegt hij zodra we binnen zijn. 'Bij de kaarsen zet ik in de loop van de weken de vier natuurrijken. Eerst de wereld van de mineralen, dan het plantenrijk en boven heb ik nog een speelgoed olifant, die komt er zondag bij.'

Wijnand Mees: 'Het is moeilijk om op mezelf als klein kind terug te kijken. De herinneringen eraan heb ik vooral van mijn moeder. Zij vertelde me dat ik een cholerisch kind was en dat ik veel heb gehuild. Gedurende mijn hele doop heb ik gebruld. Ik lag thuis ook nog eens in een knalrode wieg! Mijn moeder zei dan: "Wijnand gaat in zijn hel." Zelf voelde ik me eerder een bang kind, hoewel ik ook graag grote praatjes had. Ik zag regelmatig kaboutertjes, of beter gezegd wezentjes, maar als silhouetten. Dat vond ik heel gewoon. Als ik naar bed was gegaan, zag ik een hele groep aankomen. Die dansten dan op tafel, op mijn kleren. De volgende ochtend keek ik of ze iets hadden meegenomen. Ik herinner me dat ik, toen ik een keer in de spiegel keek, niet mezelf zag maar deze wezentjes. Dat was eng, ik werd er bang van, want ik zag waar ze vandaan kwamen en dat wilden ze niet. Later werden het demonische gestalten, ik kon ze zelfs ruiken. Dit heb ik gehad tot mijn negende, tiende jaar. Daarna traden ze alleen nog op in mijn dromen. En ze verdwenen toen het een keer in mijn droom ochtend werd. Heel lang ben ik in het

donker bang geweest. Ik merkte dat ik niet op mijn linkerzij, de kant van het hart, moest inslapen. Mijn moeder begreep dit alles gelukkig goed.'

Friesland

'Het waren geen angsten die met de oorlog te maken hadden, integendeel. Ik ben in 1934 geboren en was vijf jaar toen de oorlog uitbrak. Het loeien van het luchtalarm, de schuilkelders ingaan, het vormde voor mij allemaal geen probleem. Het marcheren van Duitse soldaten vond ik zelfs heel boeiend. Dat prachtige klikken van het ijzer onder hun laarzen. Ik had er geen angst voor. Het was alsof ze van een andere planeet kwamen. Ik hoor mijn vader (de arts Leen Mees, red.) nog zeggen: "De oorlog is afgelopen." Dat was op 15 mei 1940, hij bedoelde dat het verzet van het Nederlandse leger tegen de Duitse invasie was gebroken. In 1941 trokken we naar Friesland en bleven daar de rest van de oorlog. Het dorpje waar we zaten had vijftig inwoners en honderd onderduikers!

De tijd in Friesland is een hoogtepunt in mijn leven. Ik was er met mijn ouders, mijn broer Rudolf en mijn zusje Arnica. Ook kwamen hier goede bekenden naar toe als Willem Zeylmans van Emmichoven, voor mij oom Wim, de oudste kinderen Ter Horst en Geert en Hiekje Mulder. Geert Mulder vertelde altijd uit de Noordse mythologie. Ik was acht en hield daar enorm van.

Ik heb in mijn leven niet veel dingen goed afgemaakt. Er is echter één ding waar dit niet voor geldt: koeien melken! Dat is lastig, maar ik heb het heel goed geleerd. Je zit op een tulle, een kruk met één poot, tegen de koe aan, er bijna onder zelfs. Je moet je vingers op een heel bepaalde manier dichtknijpen om melk in de emmer te krijgen. Ach, die warme koeienbuik, er is niets mooiers. Ik denk dat mensen veel minder problemen zouden hebben als ze koeien konden melken! Ik zie me die koeienstal nog binnengaan en ik voel me de geuren opsnuiven. Voor mij is doorzetten, ook in het mediteren, nog altijd "koeien melken".

Mijn moeder was Duitse, tussen de Friezen, en organiseerde daar het verzet. Ze zorgde bijvoorbeeld ervoor dat er wacht werd gelopen. Op 8 februari 1945 gebeurde wat we lang hadden gevreesd: een grote razzia bij ons in het dorp. Een jongen werd doodgeschoten en vijf werden er gepakt, daarbij verloor er een zijn arm. Onder hen de twee oudste zoons van de boer waar ik werkte. Dat betekende nog meer koeien melken. Ik heb toen voor het eerst van mijn leven een dode gezien. De hele dag heb ik gehuild.

Mijn moeder was echt onverschrokken. Voor ons raam langs werd een brancard gedragen met die gewonde man erop. Een SS-er zag dat en schreeuwde: "Halt!" Meteen klonk even hard de stem van mijn moeder van achter het huis: "Weiter!" (doorlopen). En die jongens liepen door, maar daarmee verraadde mijn moeder wel zichzelf. Een Duitse die Hollanders hielp onderduiken, dat was een halsmisdaad. Hoewel ze er enorm bang voor was, werd ze gek genoeg toch niet opgepakt. En nu moet ik je iets bijzonders vertellen over mijn moeder. Altijd nadat de Duitsers waren geweest, moesten we van haar Duitse gedichten lezen en opvoeren. Om niet de pest aan de Duitsers te krijgen. Zo heb ik samen met Rudolf en Arnica *Der Erlkönig* van Goethe gespeeld en *Die Bürgschaft* en *Der Handschuh* van Schiller. Ook zorgde ze er altijd voor dat met de onderduikers en de boeren uit het dorp de *Oberufer Kerstspelen* werden opgevoerd.

Wij werden bevrijd door de Canadezen, ook dat vond ik boeiende mensen. Ik rende door het land, naar de weg waarover ze kwamen, en haalde daarbij mijn knie open. Het litteken zit er nog altijd.'

Middelbare-schooltijd

'Ik had een moeilijke tijd na de Tweede Wereldoorlog. Terug in Den Haag kwam ik in de klas van Daan van Bemmelen terecht, met daarin 42 kinderen. Ik begreep niet waar de man het over had. Ik liep op klompen en voelde me ontzettend vreemd tussen de anderen. Ik was heel ongelukkig die eerste jaren, alleen toneelspelen vond ik heerlijk. Slechts Matthieu Laffrée en gymleraar Niek van Oosten waren écht goed, zij hielden orde. Arnica en Rudolf zaten op het Vrijzinnig Christelijk Lyceum. In 1948 ging ik van de

vrijeschool af. Ik heb een jaar lang huisonderwijs gehad. Met vijftien jaar mocht ik ook naar het VCL.'

Wat was de kern van dat ongelukkig zijn?

'Ik was bang, voor zwemles bijvoorbeeld. In Friesland kon ik zwemmen. Toen ik in Den Haag kwam, kon ik dat niet meer. In Den Haag kon ik sowieso dingen niet meer, die ik in Friesland wél kon. Op de vrijeschool voelde ik me niet veilig, het was er rommelig. Hoewel ik best vriendinnetjes had, twee tegelijk zelfs, maar toch. Op het VCL was dat onveilige gevoel weg en kon ik bijvoorbeeld weer rekenen. Ik kwam in 3-gymnasium leuke leraren tegen, dat waren echte pedagogen. Een vroegere generatie die nog echt naar de kinderen keek. Daar voelde ik me kiplekker.'

Hoe maakte je kennis met antroposofie?

'Antroposofie ben ik niet tegengekomen, ik ben er in opgegroeid. Mijn ouders waren antroposofen, maar ik heb van hun kant nooit enige druk in die richting gevoeld. De ideeën die ik had, over karma en reïncarnatie bijvoorbeeld, kwamen voor mijn gevoel van mezelf.

Dat is altijd zo gebleven. Ik heb, toen ik op mijn zeventiende weer met de Noordse mythologie bezig was, lang gehuild over de dood van Siegfried. Toen stond mijn moeder plotseling achter me, sloeg haar armen om me heen en zei: "Op de een of andere manier moet je daarbij zijn geweest." Ik wist meteen waar ze het over had.

In de klas op het VCL zat een meisje, Annemarie Trouw. Zij werd mijn eerste vrouw. Ik zei tegen haar: "Jou ken ik." Daar begreep ze niets van. Ze woonde naast de vrijeschool aan de Waalsdorperweg, maar haar ouders waren geen antroposoof. Twee jaar ben ik met haar bevriend geweest, van mijn vijftiende tot mijn zeventiende. Maar ik wist niet wat ik met meisjes moest doen. Zij hield het niet uit en gaf me terecht de bons.'

Muziek en euritmie

'Muziek neemt een grote plaats in mijn leven in. Van jongs af had ik pianoles. Maar met twaalf jaar kreeg ik er pas echt zin in. Ik had het geluk hele goede leraren te hebben. Rudy Feenstra bijvoorbeeld, maar ook Jan Odé uit Amsterdam en Leon Orthel uit Den Haag. Bij Orthel haalde ik mijn diploma piano-A voor pianoleraar. Ik moest vier uur per dag studeren. Mijn vader zag me als pianist, of misschien als dirigent, maar mijn moeder wilde dat ik naast het kunstenaarschap ook iets fatsoenlijks zou leren. Ik deed bijna tegelijk eindexamen op school en op het conservatorium, gekkenwerk natuurlijk. Acht dagen na mijn schoolexamen was ik pianoleraar.

Ik ging een echte studie volgen. Het werd geschiedenis, want dat vond ik op school gewoon een leuk vak. Ik heb wel meer belangrijke beslissingen in mijn leven op non-motieven genomen. Geschiedenis in Leiden, een kurkdroge studie. Dat werd een nieuwe moeilijke periode. Ik woonde voor het eerst op kamers en in Leiden viel niets te beleven. Je had maar drie dingen: de wetenschap, de musea, en de studentenvereniging. Ik werd lid van het studentencorps, maar niet van harte.

Dezelfde gevoelens van angst en onveiligheid kwamen weer opzetten. Het studentenleven is een nachtleven, maar ik ben geen nachtmens. Ik deed maar zo'n beetje mee. Ik belandde in de redactie van de almanak. Ondertussen begon de relatie met Annemarie opnieuw. Daarin was ik echter buitengewoon naïef. Ik liet de brieven die we elkaar stuurden gewoon aan mijn huisgenoot lezen. En deze Carel Vonk legde dan uit wat ze eigenlijk van me wilde. Zo kwam het weer aan met haar.

Annemarie drong er op aan dat ik na mijn kandidaats een baan ging zoeken. Ik solliciteerde in 1958 bij het Nederlands Lyceum in Den Haag, terwijl ik mijn doctoraal nog moest halen. We trouwden een jaar later, ik was toen 24. Al gauw kwam er een eerste en een tweede kind. Het lukte me om af te studeren, alleen verre van briljant. Ik ben op het Nederlands Lyceum negen en een half jaar gebleven, het was een heerlijke tijd. De rector, Gerard ten Veldhuys, was een soort vader voor me. Een beetje antroposofie in de les

vormde geen probleem, als het eindexamen maar werd gehaald. Je had nog geen profielen en pakketten, maar was als leraar volkomen vrij. Nog meer dan aan lesgeven besteedde ik tijd aan het regisseren. Onder mijn leiding verzorgden de leerlingen jaarlijks een toneelopvoering in de Koninklijke Schouwburg.

In 1964 kwam hier voor mij een nieuwe grote liefde bij: de euritmie. Terwijl we op school een tropenrooster draaiden, kon ik 's middags lessen euritmie volgen. Ursula Langerhorst zette mij hiertoe aan. Zij ging de euritmie-opleiding doen en ik dus ook. Weer zo'n non-motief. De bijvakken muziek en harmonie hoefde ik niet meer te volgen. Het was de tijd vóór Barfod.

We hadden hulp in huis, anders was het niet te doen geweest. In 1967 slaagde ik voor mijn examen euritmie. Vlak daarna vroeg Coen van Houten me voor de bovenbouw van de vrijeschool in Zeist. De rector van het Lyceum in Den Haag was inmiddels weg en dat maakte voor mij veel uit.

Ik was toe aan de vrijeschool. Maar de bovenbouw moest nog helemaal worden opgestart. Ik nam de eerste negende klas van Hanneke Bos over. Ik gaf geschiedenis, euritmie en muziek. Hoewel lang voorbereid, was het er in het begin toch een volslagen jungle.'

Directeur bovenbouw

'Toen ben ik naar boven gevallen: ik werd directeur. Ik was alleen leraar geweest en leerling op een vrijeschool, meer niet. En nu moest ik een school runnen. Maar ik ging het gewoon doen. Ik wilde graag met gelijkgezinden werken. De antroposofen bleken me echter vreemder dan mijn eerdere collega's op het Nederlands Lyceum. Alleen met Hanneke Bos had ik een goed contact. Voor de derde keer in mijn leven voelde ik me innerlijk ongelukkig: voor het eerst na afloop van de oorlog, vervolgens als student en nu weer, als directeur.

Iedere zomervakantie moesten we leraren ronselen en lesruimte zien te vinden. Echt zo'n rotklus. Ik was te sanguinisch voor het directeurschap. Ik had wel inhoud en kon ook leiding geven, maar administratief was ik zwak. Naar buiten toe werd ik door mijn collega's als directeur naar voren geschoven, terwijl ik naar binnen toe juist weer van die stoel werd afgetrokken. Het vreemde was dat ik steun van buiten ondervond, van de inspecteur nog wel én van de ouders. Als hij langskwam, merkte ik dat hij als een van de weinigen begreep wat er aan de hand was.

Begin jaren zeventig werd het me duidelijk dat het ontbrak aan een lerarenacademie voor de vrijeschool. Ik struinde boekentafels af naar tijdschriften voor zo'n komende academie. Jan Becht vroeg ik als eerste als docent, hij zei meteen ja. Dick Crum, Joop van de Heuvel en Christiaan Eckhart volgden, terwijl Hil Steenbeek en Hermien Cox veel hulp boden. Ik werd overrompeld door mensen elders in het land die dit idee opeens ook bleken te willen realiseren. Bijvoorbeeld Wim Veltman in Den Haag.

In 1974 startte op de Choisyweg in Zeist de VPA, de Vrije Pedagogische Academie, wat later Hogeschool Helicon is geworden. De klas was meteen vol, het betekende weer pionieren. Dat vond ik ontzettend leuk, met elkaar maak je er wat van. Het directeurschap deed ik erbij.

De inspecteur zei echter tegen me: u moet kiezen. U kunt niet op twee scholen directeur zijn. Ik zit daar nog altijd mee. Ik vroeg Bernard Lievegoed wat ik moest doen. Hij raadde me aan voor de vrijeschool te kiezen. Maar kort daarna wist ik: ik had op de academie moeten blijven. Daar braken enorme ruzies uit. Misschien had ik daar invloed op kunnen uitoefenen, als ik me er echt mee had verbonden.'

Crisis

'Nog ruim acht jaar ben ik leraar geweest. Tot 1983 bleef ik op de vrijeschool in Zeist. Toen was het voor mij echt afgelopen. Het was dezelfde tijd dat ik van Annemarie ben gescheiden. Ik heb een enorme weerstand om me echt te verbinden. Altijd komt het punt dat ik het niet doe... Steeds komt dezelfde vraag terug: voel ik me wel thuis? Ik zat vol met werk, maar ik was niet verbonden, nam geen werkelijke verantwoordelijkheid.'

Ging het je te gemakkelijk af?

'Ja, dat ook, maar belangrijker is: ik meed de echte verantwoordelijkheid. Ik had de verantwoording voor de academie op me moeten nemen. De academie heb ik echt gewild, deze had ook een echo in het land. Mijn tweede vrouw, Magda Franckaert, ontmoette ik trouwens ook daar. In 1980 kwam de grote crisis. Magda raakte zwanger. Naast de vier eigen, hadden Annemarie en ik ook altijd inwonende kinderen. Dat werd nu allemaal verstoord. Ik ging letterlijk door mijn knieën, ik wist niet meer hoe verder te gaan. Het scheiden duurde lang, drie jaar. We zijn allebei hertrouwd, bijna tegelijkertijd. Maar het was een smartelijke tijd.

Ik stelde voor om op de Zeister vrijeschool als coach te gaan werken. Dat zou dan de eerste schoolbegeleidingsdienst zijn geweest. Maar daar was geen geld voor. Bovendien was de vlam eruit, ik was moe. Ik ben gestopt met 49 jaar, ondanks vragen uit Zutphen en Maastricht. Ik begon nu met het geven van cursussen en lezingen.

Heel snel kregen we in het nieuwe gezin drie kinderen. Het was een heel intensieve tijd. Ik wilde eigenlijk niet op dezelfde voet verder leven, met contacten buiten het huwelijk, maar...

In 1986 werd ik voor de eerste keer ziek, een dubbelzijdige longontsteking. Met de ambulance werd ik naar de toenmalige Zeylmanskliniek in Bilthoven gebracht. Ik voelde: ja jongen, nu krijg je een koekje van eigen deeg. De longontsteking stopte uiteindelijk wel doordat ik een antibioticum kreeg, maar was ik ook genezen?'

Vond je jezelf ook onverantwoordelijk ten opzichte van Annemarie en Magda?

'Soms brak het gevoel van onverantwoordelijk leven met grote kracht bij me door. Zoals toen ik ziek was en Annemarie een mosterdbad voor me klaarmaakte. Toen voelde ik ineens oom Wim, Willem Zeylmans, achter me staan. En ik voelde: "Ik pak iets niet, nu moet het gebeuren." En ook wist ik: daarom voel ik me zo beroerd. Hetzelfde speelde zich af bij een opvoering van de *Mysteriedrama's* in Dornach. Het derde drama, *De wachter aan de drempel*, maakte diepe indruk op me. Na afloop zei ik tegen Annemarie: "Ik heb slecht geleefd." En terwijl Magda al in mijn leven was gekomen, sloeg zij haar arm om me heen om te troosten. Toen had ik iets kunnen doorbreken.

Ik ben te luchtig, in mijn persoonlijk leven nog sterker dan in mijn werkleven. Ik ben onvoldoende geworteld. Muziek en eurytmie vormen een heel andere wereld, en die is niet "beneden", het is een wereld vol beweging en lichtheid.'

Beethoven

'Eigenlijk ben ik, wat ik ook allemaal heb gedaan, pedagoog. Hoe heerlijk is het om met pubers eurytmie te doen. Op school joeg ik ze door de te lopen vormen heen. We hebben zelfs een uitvoering gegeven in Krasnapolsky! Beethoven is een ontroerende componist, fantastisch voor pubers. Toen ikzelf zo oud was, op het VCL, werd ons verteld dat de mens van de aap afstamt. 's Avonds ging ik in het gebouw Kunsten en Wetenschappen in Den Haag naar een concert: de negende symfonie van Beethoven. In de concertzaal heb ik gehuild en gehuild: "Ik weet nu waar de mens echt vandaan komt. Al zeggen vier miljard mensen wat anders, dan liegen die vier miljard mensen."

Op een nacht droomde ik dat ik in slaap viel. En vervolgens begon ik te dromen in mijn droom, over een wit paard dat over grafzerken heenspringt. Ik werd me ervan bewust: al die levens heb ik al achter me. En wat heb ik er eigenlijk van terecht gebracht? Er waren in mijn leven meer van die doorbraken. Maar ja, daarna gaat het leven weer verder. Annemarie speelt een bijzondere rol, zij is iemand die me echt kent, zij kon me troosten. Een bijzondere band had ik ook met oom Wim. Ik heb verschillende vaders gehad. Ook de boer in Friesland waar ik werkte en de meester die me huisonderwijs gaf. Met mijn eigen vader had ik een muzikaal contact. Zijn muziek trok me terug naar de wereld waar ik vandaan kom. Dan was er de rector van het Nederlands Lyceum over wie ik vertelde. Op een bepaalde manier waakt Zeylmans over mij, nog steeds, het is alsof hij naar me kijkt. In de jaren tachtig vloog ik weer uit, richtte de toneelgroep Elckerlyc op en werkte mee bij

de start van de Werkgroep Kunsten, gaf cursussen op de Vrije Hogeschool en ging gedurende zes jaar regelmatig naar Polen, om een serie lezingen over pedagogie te geven. Ook Nederland reisde ik af voor lezingen en in 1990 werd ik lid van de redactie Rudolf Steiner Vertalingen. Mijn wachtgeld maakte dit financieel mogelijk.'

Beenmergkanker

'Mijn huwelijk met Magda eindigde heel abrupt in 1996, toen ik Ineke Schevers leerde kennen. Ik heb mijn spullen gepakt en ben rechtstreeks naar haar toe gegaan. Persoonlijk was het niet zo dramatisch, maar juridisch was het een slepend probleem, heel pijnlijk ook. Dit was echter ook het jaar waarin ik mijn boek *Het raadsel van de sfinx* schreef. Wereldontwikkeling heeft me altijd geboeid en in dat boek heb ik in één stroom alles neergelegd waar ik de veertig jaar daarvóór mee had rondgelopen. Het huis dat Ineke en ik kochten, hebben we in 1999 grondig laten aan- en verbouwen. Twee maanden later, in november, werd ik ziek. Kanker, bleek later, terwijl ik nooit pijn had. Er was een beenmergprik nodig. Dat dat alarmerend was, had ik niet door, Ineke wel. De uitslag was: beenmergkanker.

Ik zei alles af. "En nu ga je anders leven," zei Ineke tegen me. Zij heeft me enorm door elkaar geschud. Om wakker te worden, verantwoording te nemen en op aarde te komen. Het eerste jaar leefde ik alleen op Iscador. Ondanks een agressief soort kanker werd het bot, misschien wel daardoor, niet aangetast.

Begin 2001 kreeg ik mijn eerste chemokuur, een half jaar lang. Eind 2001 was een nieuwe, zwaardere kuur nodig. De specialist opperde de mogelijkheid van een stamceltransplantatie. Ik moest er niet aan denken. Maar als de ziekte van Kahler doorzet, zoals deze vorm van kanker heet, kun je als een aids-patiënt sterven. Op 2 juni 2002 heb ik besloten met de chemokuren te stoppen. Daar had ik echt over nagedacht, misschien wel voor het eerst van mijn leven. Ik vertelde het ook mijn kinderen. Een stem van binnen zei me dat ik het aankon. Het was de tijd dat Ineke en ik uit elkaar gingen. Nu kreeg ik weer contact met Annemarie. Zij steunde mij enorm.

Er werd me over de stamceltransplantatie een second opinion aangeraden en ik vroeg zelfs een third opinion, namelijk van antroposofische zijde. Hoewel mijn besluit om te stoppen vaststond, ging ik na het consult bij dr. Stumpf in Herdecke helemaal om en was ik het er ook nog volkomen mee eens. Hiervoor was een donor in de eerste lijn nodig, een broer of een zus. Het hing aan een zijden draadje of het kon. Alleen mijn zus Arnica bleek in aanmerking te komen.

Op 3 september vond de transplantatie plaats. Daar heeft de donor het moeilijker mee dan de patiënt. Want drie keer moest haar hele bloed door een machine, vier uur lang, om voor mij de juiste stamcellen te leveren. Als het allemaal lukt, heeft mijn zusje mijn leven gered!'

Mediteren

'Voor het eerst van mijn leven ben ik helemaal alleen. Dat vind ik niet erg. Wat ik nu wil, kan ook alleen maar als ik alleen ben. Wel is het heel erg wennen. Ik ben bezig me in dit huis opnieuw thuis te gaan voelen.'

Gloort er nieuwe hoop?

'Ik voelde me niet juichend. Maar toch: ik heb weer een heel stuk leven voor me, eventueel moet ik erbij zeggen. Soms voelde ik angst, niet voor het leven na de dood, want daar ben ik vast van overtuigd, maar voor het doodgaan. Ik was jaloers op iedere dode, die had het moeilijkste al gehad. Soms, als ik naar andere mensen keek, dacht ik: jullie staan aan de veilige kant van het leven. Jullie leven niet met de dood, ik wel. Mijn omgang met antroposofie wordt heel anders van kwaliteit. Er is bij mij een reeks van oefeningen ontstaan. Ik ben me ervan bewust dat wat ik nu doe, meegaat over de dood heen. Het hele werk van Rudolf Steiner is door hem in 1924 in elkaar geperst in wat "de klasse" wordt genoemd. De "klassenuren" zijn het extract van zijn hele levenswerk.

Van grote betekenis is voor mij het contact met Cor Rens-Portielje. Samen hebben we in acht jaar tijd de vier *Mysteriedrama's* van Rudolf Steiner vertaald, die in 1993 en 1994 in boekvorm verschenen. Nu is ze vijfennegentig en heel zwak. Maar ze wilde een stuk werk over de ritmes van de mantrams van de klassenuren afmaken en er moeten haar ook nog dingen over de klasse als zodanig van het hart. En dat is gelukt! Ik zat aan haar bed en noteerde wat ze daarover zei en werkte dat thuis uit. Het verschijnt binnenkort in 'printing on demand' (uitgave die per stuk op vraag worden gedrukt).

Ik werk elke dag met de klasse, er gaat een ongelooflijke kracht van uit. Al decennia lang ben ik klassenlid, de mantrams zitten in me. Maar nu kan ik erin "wandelen". Ik merk dat ik hulp krijg van de klasse. Er komt een meditatie bij me langs en die zegt: "Ik moet nu gedaan worden". En dan doe ik hem meteen, in welke situatie dan ook. Mediteren is handwerk, een handvaardigheid. Je doet het niet met je hoofd, maar met je ledematen. Ik voel de stroom die me verbindt met de geestelijke wereld uit mijn handen gaan, soms ook door mijn benen. Daarmee bouw ik mijn meditatie op. Het hoofd geeft alleen de richting aan. Mediteren is in die zin geen zaak van stilletjes op je stoel zitten. Het kost me geen moeite in de meditatie, iedere dag weer, bezig te blijven, want een meditatie is iedere dag anders. Niet één keer is in mijn innerlijk leven iets hetzelfde. Als dat wel zo is, betekent het dat ik er niet echt in heb geleefd. Antroposofen zou ik willen zeggen: jullie moeten in je meditatie ja durven zeggen op wat je meemaakt. Kraak jezelf niet af als je over je innerlijk leven spreekt, maar blijf opletten en zeg er ja tegen.'

Artikel uit: **Motief, maandblad voor antroposofie** - nr. 60, februari 2003

© Antroposofische Vereniging in Nederland

www.antroposofie.nl